

Dr.Şefik Hüsnü (Değmer - "Ferdi"), Komintern'in VII'nci Kongresinden dört ay kadar sonra, 21 Aralık 1935'te Komintern Genel Sekreteri G.Dimitrov'a bir mektup yazarak, "Dış Büro'nun MK üyeleri Şubatta, ülkeden sorumlu bir arkadaşın çağrılmasını ve raporunun dinlenmesini, sonra da Nisan ya da Mayıs'ta MK'nin toplanmasını gerekli görüyorlar" demiştir.¹⁴

Aşağıda göreceğimiz bildiri ve çağrı taslakları TKP MK'nce hazırlandıktan sonra, KEYK Sekreteryası 5 Kasım 1936'da, Dimitrov adına yardımcısı Ercoli'nin (Togliatti) başkanlığında geniş katılımlı bir toplantı yapmıştır. Bu toplantıya, Sekreteryanın 14 üyesiyle geçici olarak ikisi Türk (Ferdi ile Sıtkı -R.F.Baraner) 9 kişi daha katılmıştır:

1- Ercoli,	2- Otto Kuusinen,	3- Manuilsky,
4- Moskvın,	5- W.Pieck,	6- Van-Min, ¹⁵
7- Alihanov,	8- Anvelt,	9- Geriş,
10- Raymond,	11- Sergejev,	12- E.Varga,
13- Valetskiy,	14- V.Kolarov ve	
15- Ayzenberger,	16- Florin,	17- Gromov,
18- Lozanski,	19- Mandolyan,	20- Paglina,
21- Spridonov,	21- Ferdi,	23- Sıtkı.

Bu toplantı sonunda, Pieck başkanlığında Ferdi, Kuusinen, Sıtkı ve Valetskiy'den oluşan 5 kişilik bir komisyon tarafından taslakları geliştirip Dimitrov'a sunmakla görevlendirilmiştir.

Rusça tutulan gizli zabıttan Bilâl Şen'in yaptığı geniş alıntılı çeviri aşağıdadır:¹⁶

¹⁴ RTseHJDNI: F.495, Op.11, D.372. L. 89.

¹⁵ Çinli Komünist Wang Ming (Çen Şaoyu), ÇKP tarihinde partinin önce sağ, sonra da sol oportünizme düşmesinden sorumlu tutulur. Aslında Moskova'ya çok genç yaşında gelmiş ve Stalin'in maşası olmuştur. Bknz. Gregor Benton, "Wang Ming Revisited," *International Review of Social History*, XXXVII (1992), s. 255-62: Review Essay.

¹⁶ F.495, Op.18, D. 1120, L.62-78.

AÇIKLAMA

Bu üç, bence çok önemli, belgenin hazırlanması çeşitli aşamalardan geçmiştir. Benim şimdilik saptayabildiğim kadarıyla bu süreç, şeklen, Ferdi (Dr. Şefik Hüsnü Değmer)'nin, Komintern'in VII. Kongresinden 4 ay kadar sonra, 21.12.1935 tarihinde Georgi Dimitrof'a yazdığı bir mektupla başlamış olabilir. Bu mektubunda o, "Dış Büro'nun Merkez Komitesi üyeleri Şubatta, ülkeden sorumlu bir arkadaşın çağrılmasını, onun raporunun dinlenmesini, sonra da Nisan ya da Mayıs'ta Merkez Komitesini toplantıya çağrılmasını gerekli sayıyorlar" diyor. (F.495, op.II, d.372, s.89)

Bu belgeleri hazırlama konusu 5 Kasım 1936'da yapılan geniş katımlı bir toplantıda ele alınmıştır. Bu toplantıya şu 23 kişi katılmıştır: Erkoli (Togliatti) G.Dimitrof adına, ¹Kuusinen, ²Manuilskiy, ³Moskvin, ⁴Pieck, ⁵Van-Min, ⁶Alihanof, ⁷Anvelt, ⁸Geriş, ⁹Kolarof, ¹⁰Raymond, ¹¹Sergeyef, ¹²Varga, ¹³Valetskiy, (geçici olarak katılanlar): ¹⁵Ayzenberger, ¹⁶Ferdi, ¹⁷Florin, ¹⁸Gromof, ¹⁹Lozanski, ²⁰Mandolyan, ²¹Paglina, ²²Sıtkı (Reşat Fuat Baraner), ²³Spridonof.

Bu toplantı şu 5 kişiden oluşan komisyonun kurulmasını kararlaştırıyor: Ferdi, Kuusinen, Pieck (başkan), Sıtkı ve Valetskiy. Komisyonun görevi de, tartışılan taslakları geliştirip G.Dimitrof'a sunmak olarak belirleniyor.

Kaynak: RTseHIDNI, F.495, op.18, d.II20, s56-55, Protokol (A) №88

Belge 4

Gizli

2. XI. 1936 Toplantısı Zabıtları

" G.Dimitrof yoldaşın kabinesinde 5 Kasım 1936 günü saat I'de Komünist Enternasyonalî'nin Yönetim Komitesi Sekretaryasının toplantısı.

GÜNDEM

I - Türk Sorunu

Raportör Ferdi yoldaş.

" Hükümet I buçuk yıl önce daha radikal bir toprak reformu tasarısı kabul etti. Bu tasarı etrafında büyük bir kampanya yapıldı. İçerdeki güçlenme, hükümetin daha aktif bir dış politika gütmesine yardım etti. Bu, Hitlerin iktidarı ele geçirmesinden kısa bir zaman sonra, Türkiye'nin demokratik devletler safını hedeflemiş olmasında gözlenmektedir. Bu münasebetle Türkiye, Balkan antantını yaratma anlamında ve Balkan antantını Küçük Antantla yakınlaştırma anlamında çok büyük rol oynadı. Görüldüğü gibi, Türkiye, Fransız hükümetiyle ilişkilerden yana tutum alıyor.

Kemalist hükümetin Yakındoğuda bu tür anlaşmalar yapma girişimleri artık başarıyla sonuçlanmıştı.Şunu da söylemem gerekir:Hükümetin politikası yalnızca dış işlerinde değil,iç yaşamda da mantığa tam bir uygunluk göstermiyor.Sözgelimi,Türkiye'nin demokratik hükümetleri ve devletlerle yakınlaşması,Sovyetler Birliği ile yakınlığı,ülkenin Alman sermayesine ve Almanyanın etkisine açılmasına engel olmadı. Bu durum,~~gerekçe~~ gelecekte Türkiye'nin barışçı politikası için büyük bir tehlike oluşturmaktadır. Ticaret sermayesi bayrağı altında Türkiye'ye giren Alman kapitali büyük miktarlara varıyor ve Türk pazarında demokratik temsilciler için tehlike yaratıyor.Bazı rakamlar vereceğim : Almanya'nın Türkiye'ye ihracaatı 1930 yılına göre iki kat arttı." (62)

(Burada 30-35 dönemine ait tablo veriyor).

" Türkiye ile Almanya arasındaki ilişkiler üzerinde etraflıca duracağım. Almanya yalnızca ekonomik tedbirler ve teknik yardımla yetinmiyor.Almanlar,kemalist hükümete çok avantajlar sağlıyorlar.O nedenle hükümet,çeşitli Alman uzmanlarını ülkeye davet ediyor.ve onlara önemli görevler veriyor. Alman uzmanlar arasında çok faşistler var " (63) (...)

" Partinin görevi : Partimiz,durum ve amaç saptamada,sekteerlikten çok zarar gördü.Parti,ülkenin iç durumu ile ilgili tahlillerde her zaman yalnızca olumsuz yanlarını söyledi.ve hükümet ile ilgili olarak da hep kötüleyici davrandı.Bu tutum Partiyi sekteer görüş ve isteklere götürdü.(s.64)

Örneğin,biz Türkiyede burjuva demokratik devrimi sloganını savunuyoruz.Bu sorun henüz daha kemalist hükümet tarafından çözümedi.Bizim parti doğru sloganlar ileri süreceği ve eylemlerinde onlara dayanacağı yerde,her vakit kemalist hükümetin kesin olarak görevini yapamaz duruma gelmesini bekledi.Bu tutumuyla parti,kitlelere giden kendi yolunu kesiyordu."

" Belirtmek gerektir ki,ülkeedeki yoldaşlar,gerek Komintern ile,gereke partinin yurtdışı komitesiyle yeterince iyi bağlanamadılar.Onlar VII Kongre'nin ruhunu anlayamadılar ve sekteer tutumlardan kurtulamadılar. Mesela İşkanunu ile ilgili kampanya sırasında bizim yoldaşlar,hükümetin kanun taslağını inceleyip öğrenecekleri ~~xxxxxx~~ ve onun eksikliklerini gösterecekleri yerde,büsbütün başka bir proje ile ortaya çıktılar ve onu biricik taslak olarak işçi sınıfı arasında dağıttılar.

Bizim önümüzdeki ödev: partiyi bu durumdan kurtarmak, kitlelerle bağlar kurması için ona yardım etmek ve üstelik kitlelere de anlatmalıyız ki,onların ulusal çıkarları tehlikededir. Savaş politikasına karşı ve barış politikası için ^{aktif} biçimde mücadele edilmelidir.Bu sorunlarla bağlı olarak,partinin legalizasyon sorunu ortaya çıkıyor.Biz,kanunlar çerçevesi içinde hareket ederek,savaşa karşı barışı savunarak kendimizi halka göstermeliyiz.Şimdiki durumda parti bunu güç gerçekleştirebilir.Biz hesa-

bediyoruz ki,partinin temel güçleri açıkça kemalist örgütlere,sendikalara, sportif topluluklara vb.girmelidir.Bizim yoldaşlar her yerde faşist propagandaya karşı çalışmak zorundadırlar.Bunun için bizler işçi sınıfı ile sıkı sıkıya bağlanmamız gerekir.Ülkenin tüm ilericileriyle yakın bağlar lazım bize.

Bu konu üstüne biz,bizim komisyonda oldukça çok tartıştık.Ben düşünüyorum ki,Komintern'in Sekretaryası,doğru karar alınması için bize yardım edecektir (s.65).

Parti kadrosu konusuna gelince,şu anda yaklaşık 500 üyemiz var.Bunların 150-120 kadarı aktif üyedir.Parti,büyük çoğunluğu ile işçilerden oluşuyor.Yönetici kadrolar arasında da aydınlar da var. Alt kadrolar ise, yalnız işçilerden meydana geliyor.Parti,bu işçi kadroları politik açıdan geliştiremedi.Bu işçiler kendilerini pek ümit verici olarak gösteremediler,tabi ki,burada asıl hata partide.

Biz Komünist Partisini legalize etmeliyiz,yönetimi de içinde.Ne var ki,görüşmelerimizde bu konuda fikir birliğine varamadık.Ben hesabediyorum ki,aktif parti kadrolarının büyük çoğunluğunu aktif legal çalışmaya göndermeli,teknik kadrolarla birlikte yönetim organlarındaki yoldaşları gizlide bırakmalıyız.Bu kadrolar direktif verecek ve parti birliğini sağlayacaktır.

Bizde başka bir görüş de şuydu:Parti tümüyle legal çalışmalı.Ve yalnızca 5-6 yoldaş gizlide kalmalı,hareketi yönetmek için . Somut olarak bu yönetimin nasıl gerçekleş~~xxxx~~tırılabileceğini henüz daha düşünemiyorum. Türkiye koşullarında bu gibi yoldaşlarla karşılaşmak çok zorlaşıyor.Benim düşünceme göre,aktif kadrolarımızın tümü şu ya da bu bahaneyle tutuklanacaklar.

Düşünüyorum ki ,Sekretaryat doğru karar almamıza yardım edecektir. Düşünüyorum ki,biz hepimiz illegal kadroyu korumalı ve ne kadar mümkünse, yoldaşlarımızı iş için korumalıyız”(s.66).

Bundan sonra rapor üzerinde tartışmalara geçiliyor.

« Sıtkı : Ferdi'nin söylediklerine ek : Ferdi yoldaş,Sovyet yardımı hakkında çok önemli bir dizi soruna değindi,fakat Sovyetler Birli'nin Türkiye'ye açtığı krediler ile ilgili hiçbir şey söylemedi.Bence Ferdi bunu tesadüfi olarak unutmadı.Biz Sovyetler Birliği'nin dostluğundan yararlanmasını beceremedik.Bundan,yalnızca durumunu iyileştirmek için burjuvazi yararlandı.

Ferdi yoldaş,bizim kemalist hükümete ilişkin olumsuz tutumumuzu anlattı.Ferdi yoldaş dedi ki,kemalist hükümet burjuva demokratik devrim sorununu çözmedi.Şüphesiz yok,bu çok önemli,fakat bu,gerçek durum ile ilgili olarak söyleneceklerin tümü değil.Kemal,büyük önemi olan pek çok reform yaptı.Kemalist hükümet,Sultanın hükümetini devirmekten başlıyarak devlet aygıtını kurmağa kadar bir sıra reform yaptı,ki biz bunları yanlış değer-

lendirdik. Biz kemalist önlemlerin (tümünün) karşısında, inkârcı bir tutum takındık. Biz olumluyanları ağza almaktan korkuyorduk, olumsuzları ise hızla yayıyorduk, (işçilere ulaştırıyorduk). Sekter politikamız yüzünden biz ortaya bir sıra yanlış sloganlar atıyorduk. Ben, bu konuda şunu da eklemek zorundayım: Biz yalnızca politik sorunlar da değil, ekonomik sorunlarda da irreel (gerçeğe uymayan) sloganlar ileri sürüyorduk, bu nedenle kitleler onları anlayamıyorlardı. Biz ise, uzun yıllar var oluşumuza karşın politik etken olamadık.

Ferdi yoldaş artık söyledi, ben de eklemek istiyorum: Bizim, Komintern ile bağımız kötü idi. Hattâ, kongreye delege olarak gönderdiğimiz arkadaşlar yoluyla bile, biz (VII Kongre çizgisini anlama ve onu doğru olarak yaşama geçirme olanağımız yoktu. Burada dil vb. güçlükler vardı. x)

Şimdi de parti kadrolarını legale çıkarma sorununa geliyorum. Ben, kitleleri seferber edebilmemiz için kadrolarımızı açığa çıkarma görüşüne elbetteki katılıyorum. Ne var ki, gizli bağı ve gizli teknik kadroyu gereksiz gören anlayışı ben doğru bulmuyorum. Eğer partimiz tümüyle legalize edilirse, o halde biz, örgütümüzün bir darbe ile yok edilmesi tehlikesi altında bulunacağız. (s.67)

« Pieck - Biz Türk yoldaşlarla uzun uzun konuştuk, partinin hataları, kitlelerle bağların zorunluluğu ve daha başka konular üstüne görüştük. Fakat ne yazık ki, tartışmalar boşuna imiş, hiç olmazsa Ferdi için. O, burada yine, bizim toplantılarımızda destek görmeyen kendi düşüncelerini ortaya attı.

Dimitrof yoldaş bize kesin olarak açıkladı ki, partilere yardım edilebilir, eğer onlar doğru çalışırlarsa. Komünistler, hükümet tarafından kurulmuş bütün kitle örgütlerinde çalışmak zorundadırlar.

Elimizde Türk Halkına Çağrı var. Bu çağrı özû bakımından çok mütevazı, çok kanaatkar ve gösterişsiz. O, Halk Cephesinden, Tek Cepheden söz ediyor, Türkiye ile ilgili pratik sorunlardan bahsediyor. Ayrıca, bu çağrıda belirtilen ödevlerden başka, açıklanan görevler için Partinin kanun sınırları içinde kalarak mücadele edeceği söyleniyor.

Parti örgütüne gelince. Bana göre, Türk partisi, örgüt olarak mevcut değildir. Biz her komünistin, çalıştığı kesimde kitle ile bağlar kurabilmesinden, anlaşılır ve açık bir dille propaganda yapabilmesinden yanayız. Fakat bunlar dışında, Merkez Komitesinin direktiflerini iletecek başka bir örgüt de olmalıdır. Orada bağ rolü oynayacak bir yoldaş da gereklidir. Bu bağ gizli olmalıdır.

Merkez Komitesi sorunu. Bizde, 1932'de seçilmiş 28 kişilik bir Merkez

x) Okuyucu burada TKP adına VII. Kongreye katılanları merak edecektir.

VII. Kongreye delege olarak Dr. Şefik Hüsnî ile Zeki Baştımar katılmışlardır.

Komitesi var. Bunların bir kısmı hain olmuş, bir kısmı kötü hareket sahibi, bir kısmı partiden atılmış ve saire. Kaba taslak bir hesapla bu 28 üyeden yalnız dokuz kişi kalmış. Bu, merkez komitesinin ^{nasıl} bir ihtiyatsızlıkla seçildiğinin göstergesidir. İşler, eylemler aydınlarca yapılıyor. Bence yönetim için 5 kişiden fazla olmayan bir grup gerek, ancak bunlar en yeteneklilerden ve en güvenilirlerden olmalıdır.

Biz, tümünün mü, yoksa bir kesiminin mi illegal olması gerekir konusunu görüştük. Ben düşünüyorum ki, açık çalışmak için de olanak var. Biz, kemalist hükümete, kanunun çizdiği sınırlar içinde çalıştığımızı göstermeğe gayret ediyoruz. Biz, kemalistlere kanıtlamak istiyoruz ki, şayet onlar ~~faşist~~ faşist diktatörlüğe karşı çıkarlarsa, onların çeşitli önlemlerini destekliyebiliriz. Ama biz, işçilerin durumunun iyileştirilmesi ile, demokrasinin genişletilmesi ile, ve bir sıra reformun yapılması ile ilgili bazı önlemlerin gerçekleştirilmesini istiyoruz. Açıklanma tehlikesi olanağı da hesaba katılmalıdır. Burada sorun şudur: Kim kimi darbe tehlikesi altına atıyor, açıklık gizliliği mi, yoksa gizlilik açıklığı mı? Legalite ile illegalite arasında bağ işini kim yapacak? Ben hesab ediyorum ki, bu sorun görüşülmelidir. Biz, Dimitrof yoldaşa görüşümüzü bildirdik, fakat biz sorunun çözümünü çabuklaştırmalıyız. (s.68)

«Varga : Bu çağrıya Alman etkisine ilişkin bir-iki tarihsel örnek eklenmeli ve bu nüfuzun sonucu olarak doğan neticeler gösterilmelidir. Ayrıca emperyalist devletlerin, Çarlık Rusya'sı da dahil, Türkiye'yi parçalama planları da anımsatılmalıdır, ve de emperyalist devletler ile Sovyetler Birliğinin Türkiye politikaları arasındaki çelişkiler gösterilmelidir.

Türkiye'nin endüstrileşmesi politikasına gelince, bu Türkiye'ye özgü bir olay olarak görülmemelidir. Şimdi, sanayileşme bütün ülkelerde gündemdedir.

Almanya'nın Türkiye ticaretindeki payının yükselmesinden söz etmek Almanyanın aldığı siyasi ve ekonomik önlemlerin sonuçlarını doğrulamaktır. Almanya'nın sömürgeleri ^{olduğu} olduğu olgusu gözönünde bulundurulmalıdır. Almanya mallarını, İngiliz sömürgelerinden daha kolay Türkiyede pazarlayabilir. Bunun ise büyük önemi vardır. (s.69-70).

«Kuusinen : Bence Parti, gerici kemalist unsurlarla Kemalist Hükümet arasında her zaman fark yapıyordu. Fakat kemalist parti içinde çeşitli insanlar var, demokratik kişiler olduğu gibi, gerici öğeler de var. Ne ki, bu sorunu öğrenmek ~~ve~~ ve kemalist hükümetin hangi kesiminin ilerici rol oynadığını anlamak lâzım. Günümüzde bu tekelci bir partidir, başka partiye hayat hakkı tanımıyor. Biz, kemalist parti içindeki ~~kemalist~~ ^{ilerici} öğeleri arayıp bulmalı ve onlarla toplanıp birleşmeliyiz. Türkiye'nin bağımsızlığını samimi olarak savunanlarla öteki unsurlar arasındaki farkı görmeliyiz. Bizim politik analizimiz ^{at} bir tekyanlıdır. Belki de TKP'yi şiddetle

eleştirmek gerekirdi,ama belirtmeliyiz ki,ne de olsa onun son zamanlarda bir sıra başarıları da vardı.

Şimdi örgütsel sorun: Siz illegal partinin tasfiye edilmesini öneriyorsunuz.Biraz düşünölsün bu işte derhal dönüşüm ve geçiş ne ölçüde olanaklıdır?Parti,yayınlayacağı kararda halka politikasını ilkesel olarak değiştirdiğini söylemek zorundadır.Şayet biz şimdi illegal partiyi likide edersek ,bu demektir ki,biz bir süre bekleyiş hali ile karşılaşacağız.Ne var ki,biz söylediğimizi yapamazsak,bize artık kimse inanmayacaktır. Biz kanun çerçevesi içinde hareket ettiğimizi göstermeliyiz.Parti,illegal örgütlere bir çağrı yaparak güvence verebilir ki,bundan sonra gizli çalışmayacaktır.Bizler,dikkat ve gayretlerimizi kitle çalışması üzerinde yoğunlaştırmak zorundayız.Ben bu önerinin temel alınmasından yanayım(s.70-71).

« Van -Min :Bu kararda biz,Partide kesin bir değişiklik yapma çaoası görüyoruz.Önceleri biz,Kemâl'in ulusal bağımsızlık ve ~~başka~~ daha başka ~~xxxxxxx~~ sorunlarla ilgili politikasındaki olumlu yanlara gerçekten çok az dikkat ediyorduk.Fakat bu,partiyi tenkit etmemeliyiz demek değildir.

İkinci sayfada ,Türkiyede burjuva demokratik devrimin ödevlerinden bahsediliyor.(Okuyor).Biz biliyoruz ki,Stalin yoldaş tamamen açık bir şekilde dedi ki,Türkiye devrimi ötekilerden,ulusal devrimlerin birinci aşamasında kalmakla,ikinci evresine ,tarım devrimi evresine geçememekle ayırt edilmektedir.Bizler,kemâlizmin ikinci aşamaya geçebileceğini,burjuva demokratik devrimini gerçekleştirebileceğini kabûl ediyor muyuz? Bu sorun açıklığa kavuşturulmalıdır.

Ben hemfikirim,açık çalışmaya geçilmelidir.Türkiye koşullarında bu kesin bir zorunluktur.Fakat bunun yanında gizli kadro korunmalıdır.Dikkatlerimiz bu konu üzerinde yoğunlaşmalıdır?(s.71).

« Moskvin :Türkiye Partisinin kendi sıralarında legalizasyon olanağı gördüğü için ,herşeyden çok sorunun örgütsel kesiti açıklığa kavuşturulmalıdır.Bana öyle geliyor ki,belge yeteri kadar derin düşünölmemiş,hiç değilse bu izlenimi veriyor.Bazı formülasyonlar henüz yeterince açık değil.Biz gizli partiydik,şimdi açık parti oluyoruz demek,bu daha yeterli değil. Bence,Kuusinen yoldaş,illegal partiyi likide etmeği öneren yoldaşların gösterdiği hafiflikle ilgili tehlike çanları çalarken tamamen haklı idi.Legalizasyon için,kendimize müttefik arayıp bulmak için,buna ortam yaratmak için mücadele örgütlemek lâzım»(71-72).

« Manuilskiy : Bu kararda iyi olan ne ? İyi olan Türk yoldaşların,VII Kongre çizgisini Türkiye koşullarında uygulamak için,kesin dönüşümle bağılı olarak,partiye yeni yön verme sorununu ciddi biçimde ortaya koymalarıdır. Bu ileriye dönük atılmış çok büyük bir adımdır,burada Ferdi yoldaşın hizmeti büyüktür.

Bu sorunu ciddi görüşmem^{iz} gerekir, zira Türkiye işçi hareketinin ve komünist partisinin ilerdeki gelişmesiyle ilgilidir.

Düşünceme göre, Kemâl Paşa hükümeti bir ölçüde ilerici rol oynuyor, fakat bu hükümet, bugünkü koşullarda tamamen gerici nitelikte çeşitli önlemler de alabilir. Bu, ülke içindeki, bir ölçüde de uluslararası güç oranlarına bağlıdır. Düşünüyorum ki perspektifte, yakın zamanda kemalist hükümetin yön belirlemesi de uluslararası durumun gelişmesine bağlıdır. Eğer biz İspanyada zafer kazanırsak, o zaman kemalist hükümet bugünkünden daha ileri gidecektir. Şayet biz İspanyada geçici bir yenilgiye uğrarsak, o takdirde kemalist hükümette tamamen ters yönde şeyler gözlenecektir. Kemalist hükümetin Sovyetler Birliği ile dostluk devri oldukça uzun sürdü. Şimdi kemalist hükümet yeni yöneliş içindedir, İngiltereye yöneliyor. Asıl bu, bize partinin legalizasyonu perspektifini verebilir. Biz, kemalist hükümet ile ilgili tutumumuzu belirlemeliyiz. Biz bağımsızlık için, askeri ve ekonomik bağımsızlık için mücadeleye hazır olduğumuzu bütün örgütlerimize bildirebiliriz. Meselâ, Çin partisini alalım. O, açıkça, Japon emperyalizmine karşı Çan-Kay-şek ile birlikte mücadele edeceğini açıkladı. Çan-Kay-şek ile görüşmeler yaptı. Fakat Çan-Kay-şek son zamanda Kızıl Orduya saldırdı. Bu, pratikte olağan şeylerdendir.

Benim düşünceme göre biz yönelişimizi, kemalist politika ile ilgili tutumumuzu değiştirmeliyiz. Bu ilkesel sorundur. Beni ilgilendiren biricik şey şimdi, bizim, partiyi legalize etme girişimimize, kemalist hükümetin nasıl bir tepki göstereceğidir. Fakat Türk yoldaşlar, durumu benden daha iyi bilirler. Bence bu hesaba katılmalıdır. Bence, Türkiye'nin bağımsızlığı sorunu, kemalist hükümet sorunudur. Bugünkü durumda biz bu hükümeti ve bağımsızlığı tuttuğumuzu söyleyebilir miyiz? Bana göre, hayır. Kanımca, ekonomik ve politik bağımsızlık koşullu olarak konmalıdır. Biz bağımsızlıktan yanayız. Biz biliyoruz ki, Halk Cephesi üstün gelirse, biz o zaman bağımsızlık konusunu en önemli sorun olarak koyacağız. Fakat bugünkü halde Kemâl hükümeti İngiltereye yöneliyor, Almanya ile işbirliğine hazır. Bana öyle geliyor ki, Ferdi yoldaş sorun^{bu} üzerinde biraz daha düşünmelidir.

İşçi ve köylülerin istemlerine ilişkin bizim programımız ekonomik duruma uygun olmalı ve işçi-köylü kitlelerinin çıkarlarını savunmalıdır. Kanımca, çağrıda bu sorunlar daha somut biçimde konmalıdır.

Şimdi sorun, aygıt (teknik aparat) açık mı olmalı, gizli mi olmalı? Burada tekyanlı hareket edilmemeli, çünkü bu şekilde hiçbir sonuca varılamıyacaktır. Orada partimiz zayıftır. Türkiye fakir bir ülkedir. Bu fakirliğe karşın, orada 300 kişi hapisanede tutuluyor. Fransız yoldaşları elef alalım. Bu parti tümüyle açıktır, ama, her ihtimale karşı, küçük bir illegal kadrosu var. Türkiye koşullarında bu sorun daha önemlidir. Bu sorun (s.73) bir kez daha görüşülmeli ve karar bu fikir alış-verişi temelinde alınmalıdır. Ben Dimitrof yoldaşı beklememizi öneriyorum ya da, belki Ferdi yoldaş, Dimitrof yoldaşa gidecek. Fakat, bence bir 10 gün beklemeliyiz. 10 gün sonra Dimitrof

yoldaş burada olacak? (s.74).

« Valetskiy: Kemâl Paşa için en uygun olan küçük, ~~xx~~ ufacık ve tamamen gizli bir partidir. 15 yıl boyunca böyleydi. Burada değişim zorunludur.

Türkiyede bizim komünistler açık çalışmalıdır. Zorluklar kuşkusuz olacaktır, fakat bizim parti o zaman tamamen değişecektir. Türkiyede bizim özgün bir durumumuz vardır. Burada Çinle benzerlik yaratmak zordur. Dünyada iki Türkiye yok. İlegal aygıtı likide etmekten sözedilemez. Bağlar illegal olmalı, fakat kitleyle çalışma açık olmalıdır. Ben yönetici nüve (çekirdek) nin büyük pasaportları olmasına kesinlikle karşıyım. Bu işleri tamamen başa rısızlığa götürecektir. Bize bu lâzım değil. İlegal çalışma yapılabilir, ama legalde oynamaksızın. Manoilskiy yoldaş Fransa hakkında konuştu. Biz biliyoruz ki, gizli kadro bir dizi ülkede çok az kullanılmıştır. (...)

Bizim, Türkiye'nin bağımsızlığını hiç koşulsuz savunduğumuz söylenemez. Biz şimdi Türkiye'nin bağımsızlığı tehdit edildiği bir harbönü günleri durumundayız. Biz, komünistlerin kitlelerle bağ kurmalarını ve ileri doğru harekette etken olmalarını amaçlıyoruz? (s.74)

« Van-Min: Stalin yoldaşdan alıntılarla temize çıkma faydasızdır. Durumu tümüyle kavramalıyız. Düşünüyorum ki, biz, sözgelimi, sorunu, Türkiye'nin gelişmesi için kemalizm ortadan kaldırılmalıdır diye koyarsak, bu yanlış olacaktır. Biz belirli bir evreyi gözönünde bulundurarak konuşuyoruz. Bu aşamada henüz kemalizmin gelecekteki rolü hakkında konuşmuyoruz. Ne olursa olsun, çalışmamızın başarısı için kitleler ile bağ çözücü etmendir » (s.75).

« Manuilskiy: Belli ki, kimi yerleri vurgulayıp şiddetlendirmek gerek. Biz kararda iki farklı anlayış görüyoruz. Benim değindiğim kimi güvenceler kararda artık vurgulanmış meğerse. Bana öyle geliyor ki, bu alanda çok az şey yapılıyor.

İşte bunun için, ekonomik ve politik güvenceler, bence kararda açık-seçik söylenmelidir.

Üçüncü, sözgelimi, Türkiye'nin bağımsızlığı ile ilgili olarak, ekonomik, siyasal ve askeri politikası üstüne Kuusinen yoldaşın söyledikleri gibi.

Bizim yönelimimiz partiyi reorganize etmektir. Fikir değiş-tokuşu sırasında ele alınan konular üstünde daha somut düşünölmelidir. 10 gün sonra Dimitrof yoldaş dönecek ve biz o zaman sorunu kesin karar için ele alacağız. »

« Ferdi : Bizim tartışmalarımız üstüne Pieck yoldaş bana dedi ki, herkes kendi önerisini ortaya koyma hakkına sahiptir. Sorun henüz Sekretarya tarafından kabûl edilmiş değildir ki. Kabûlden sonra o, bütün biz Türk yoldaşlar için kanundur ve o andan sonra biz onu yaşama geçirmek amacıyla tüm gücümüzü harcarız. Neki, görüşmelerde bazı şeylerin açıklık kazanması gerekir, bana göre. Bu nedenle Manuilskiy yoldaşın, olgu ve belgelerin bir kez daha gözden geçirilmesi ve Dimitrof yoldaşın söyleyeceklerinin de dinlenmesi önerisi çok mantıklıdır.

Tartışmaların özü ile ilgili bir kaç söz: Van-Min demokratik devrime

ilişkin sorunu ortaya attı. İş orada ki, Kemâl Paşa burjuva demokratik devrimin' kimi sorunlarını şimdi artık çözmüştür. Bizim kemalistler ile ilgili tutumumuza gelince, bu çok önemli bir soru. Kararın ilgili yerlerinde buna yanıt veriliyor. Legalizasyon sorunu tüm bir süreç ve aşamanın işidir. Biz bunu yerli koşullara uygun olarak yapmak zorundayız. Kemâl Paşa tarafından belki de büyük güçlüklerle karşılaşacağız. Ama her hâl ve durumda bu yapılmalıdır (s.76).

« Pieck: Bu konunun bir kez daha görüşülmesini Türk yoldaşlara önermeliyiz. Ben yalnız şunu söylemek istiyorum: Bizim aramızdaki anlaşmazlık, hükümet politikasını değerlendirme ile Merkez Komitesini tamamiyle legalize etme konularında idi. Ben eminim ki, Dimitrof yoldaşın katılımı olmadan biz bu tartışmayı sonuçlandıramayız.

Bizim aramızda legal çalışma nasıl ~~xxx~~ anlaşılmalıdır diye de büyük bir anlaşmazlık vardı. Legalizasyon yalnızca bizim isteğimize bağlı değildir. O, ayrıca da, bizim kitlelerle bağlanabilmemize bağlıdır. Biz bu sorunu legal örgütlerde çalışma olarak koyuyoruz. Partiyi çalışma yeteneğine sahip bir örgüt yapmak istiyoruz. Gizli kadro ortadan kaldırılmalı ve yalnızca beş kişi gizlide kalmalıdır. (...) Temsilcilerle bağ da illegal olmalı.

Başka ülke ile karşılaştırma yapılamaz. Gizli aygıttan söz açılmışken belirtmeliyim ki, bu sisteme, Almanya'da çok daha önce geçilmeliydi. Almanya'da da, Türkiye'de olduğu gibi, tek parti iktidarı var. Bunlar kendilerinden başka partiye hayat hakkı tanımıyorlar. Oysa Bulgaristan'da bizim parti, başka partinin aracılığı ile çalışabiliyor. Bu ne Türkiye'de, ne de Almanya'da var.

Ben, sorun bir kez daha görüşülsün diyenlere katılıyorum" (s.76-77).

KARARLAŞTIRILDI : Pieck, Kuusinen, Ferdi, Sıtkı, ve Valetskiy yoldaşlardan oluşan beş kişilik bir komisyon seçmek, bu komisyonu, açıklanan görüşler temelinde kararı işleyip düzeltmek ile ve Dimitrof yoldaşa vermek ile görevlendirmek (s.77)

I36I6/4/OF sayılı

Protokol N°88

X) RTseHIDNI: F.495, op. 18, d.II20, LL(s.) 62-78

Rusçadan çeviri